

Laidiens: 27.08.1998., Nr. 246/247

Ministru kabineta noteikumi Nr. 317

Rīgā 1998.gada 25.augustā (prot. Nr. 46, 7.§)

Noteikumi par darbinieku drošību un veselības aizsardzību darbā ar azbestu

Izdoti saskaņā ar likuma "Par darba aizsardzību" 16.pantu

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumos lietotie termini:

1.1. **azbests** - šķiedrveida silikātu minerāls tīrā veidā vai azbesta šķiedras saturošs materiāls (aktinolīts, azbesta grunerīts (amozīts), antofilīts, krizotils, krokidolīts, tremolīts);

1.2. **darbs ar azbestu** - azbesta ražošana, apstrāde, pakošana, uzglabāšana, transportēšana, lietošana, demontāža, atkritumu apglabāšana vai citas darbības, kas saistītas ar azbestu;

1.3. **demontāža** - azbestu saturošo daļu nomontēšana un aizvākšana no ēkas, instalācijas vai iekārtas;

1.4. **šķiedra** - azbesta šķiedra, kuras platums nepārsniedz trīs mikrometrus, garums pārsniedz piecus mikrometrus un garuma-platuma attiecība ir lielāka nekā 3:1;

1.5. **šķiedru koncentrācija** - azbesta šķiedru daudzums noteiktā gaisa tilpuma vienībā (šķiedras/cm³);

1.6. **vidējā šķiedru koncentrācija** - vidējā azbesta šķiedru koncentrācija, kuras iedarbībai ir pakļauts darbinieks astoņu stundu (darbdienas) laikā;

1.7. **kumulatīvās iedarbības deva** - vidējo šķiedru koncentrāciju summa trijos mēnešos.

2. Šie noteikumi reglamentē darbinieku drošības un veselības aizsardzības prasības darbā ar azbestu, ja darbinieki tiek vai var tikt pakļauti azbesta ietekmei, kā arī nosaka pieļaujamo šķiedru koncentrāciju un šķiedru koncentrācijas noteikšanas metodi.

3. Šie noteikumi neattiecas uz personām, kas veic darbus ar azbestu jūras un gaisa transportā.

4. Darba devējs nodrošina, lai tiktu noteikti azbesta ietekmes uz darbinieka veselību veidi un veikti šķiedru koncentrācijas darba vides gaisā mērījumi.

5. Azbestu aizliegts pielietot darbos ar izsmidzināšanas metodi.

6. Skaņas vai siltuma izolācijai aizliegts izmantot azbesta šķiedras saturošos materiālus, kuru blīvums ir zemāks par 1g/cm³.

7. Darba devējs 10 darbdienas pirms darba ar azbestu uzsākšanas iesniedz Valsts darba inspekcijā pieteikumu darba ar azbestu veikšanai (turpmāk - pieteikums), kurā norādītas šādas ziņas:

- 7.1. darba devēja rekvizīti (nosaukums, reģistrācijas numurs un juridiskā adrese);
  - 7.2. darba ar azbestu veikšanas vieta;
  - 7.3. lietojamā azbesta veids un daudzums gada laikā;
  - 7.4. pielietojamie tehnoloģiskie procesi un darba metodes;
  - 7.5. ražojamās produkcijas veidi un apjoms;
  - 7.6. darbā ar azbestu nodarbināto skaits;
  - 7.7. darba aizsardzības prasību izpildes nodrošinājuma pasākumu apraksts.
8. Ja pieteikumā norādītajā informācijā rodas izmaiņas, darba devējs nedēļas laikā informē par tām Valsts darba inspekciju.

II. Darba organizācija darbā ar azbestu

9. Lai līdz minimumam samazinātu azbesta ietekmi uz darbinieku veselību, darba devējs nodrošina preventīvo pasākumu veikšanu, to skaitā:
- 9.1. līdz minimumam samazina lietojamā azbesta daudzumu;
  - 9.2. līdz minimumam samazina to darbinieku skaitu, kuri ir vai var tikt pakļauti azbesta ietekmei;
  - 9.3. plāno darba procesu, lai izvairītos no azbesta šķiedru izmešiem darba vides gaisā. Ja nav iespējams izvairīties no azbesta šķiedru izmešiem, tos savāc iespējami tuvu izmetes vietai un aprīko darba vietu ar vietējās nosūces ventilāciju;
  - 9.4. regulāri un efektīvi tīra un apkalpo ēkas, darba telpas un iekārtas, lai nepārsniegtu šo noteikumu 21.punktā minēto maksimāli pieļaujamo šķiedru koncentrāciju darba vides gaisā;
  - 9.5. nodrošina darbiniekus ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, kas saskaņā ar ražotāja deklarāciju atbilst konkrētās darba vides apstākļiem.
10. Darba vietu, kurā tiek veikts darbs ar azbestu, norobežo un apzīmē ar normatīvajos aktos noteiktajām drošības zīmēm. Darba vietā aizliegts:
- 10.1. atrasties nepiederošām personām un darbiniekiem, kuru darba pienākumu izpilde nav saistīta ar darbu ar azbestu;
  - 10.2. smēķēt.
11. Azbestu uzglabā un pārvadā atbilstošā, slēgtā un aizzīmogatā iepakojumā, uz kura ir norāde, ka iepakojumā ir azbests.
12. Lai nepārsniegtu šo noteikumu 21.punktā minēto maksimāli pieļaujamo šķiedru koncentrāciju darba vides gaisā, azbesta atkritumus attiecīgā darba posma beigās no darba vietas savāc atbilstošā, slēgtā un aizzīmogatā iepakojumā, uz kura ir norāde, ka atkritumi satur azbestu.
13. Azbesta atkritumus transportē un apglabā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.
14. Ja darba gaitā tiek konstatēts, ka vidējā šķiedru koncentrācija pārsniedz šo noteikumu 21.punktā noteikto maksimāli pieļaujamo šķiedru koncentrāciju, darba devējs veic šādus pasākumus:
- 14.1. pārtrauc darbu ar azbestu, līdz attiecīgajā darba vietā ir nodrošināta atbilstošā gaisa tīrība;

14.2. nekavējoties informē darbiniekus un darbinieku vai viņu arodorganizācijas uzticības personu (turpmāk - darbinieku uzticības persona) par maksimāli pieļaujamās šķiedru koncentrācijas pārsniegšanu un instruē par turpmāko rīcību;

14.3. noskaidro maksimāli pieļaujamās šķiedru koncentrācijas pārsniegšanas iemeslus un veic pasākumus darba vides gaisa kvalitātes uzlabošanai;

14.4. nodrošina šķiedru koncentrācijas mērīšanu darba vides gaisā, lai pārbaudītu šo noteikumu 14.3.apakšpunktā minēto pasākumu efektivitāti.

15. Ja, veicot darbu ar azbestu, paredzams, ka atsevišķos darba posmos maksimāli pieļaujamā šķiedru koncentrācija tiks pārsniegta, bet tehniskie un organizatoriskie pasākumi šķiedru koncentrācijas samazināšanai nebūs efektīvi, darba devējs apgādā darbiniekus ar atbilstošiem respiratoriem un citiem nepieciešamajiem individuālās aizsardzības līdzekļiem un nodrošina normatīvajos aktos noteikto drošības zīmju par maksimāli pieļaujamās šķiedru koncentrācijas pārsniegšanu izvietojumu.

16. Nav pieļaujama darbinieka pastāvīga nodarbināšana darba vietās, kurās ar preventīviem pasākumiem nav iespējams samazināt šķiedru koncentrāciju līdz šo noteikumu 21.punktā noteiktajai maksimāli pieļaujamai šķiedru koncentrācijai un darbinieka veselības aizsardzība ir iespējama vienīgi ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem.

III. Šķiedru koncentrācijas noteikšana

17. Šķiedru koncentrācijas mērījumus saskaņā ar šo noteikumu IV nodaļu vai saskaņā ar citu metodi, kas sniedz līdzvērtīgus rezultātus, veic Ministru kabineta pilnvarotas kompetentas testēšanas laboratorijas.

18. Šķiedru koncentrācijas mērījumi veicami:

18.1. pēc katriem trim mēnešiem;

18.2. ja tiek izdarītas būtiskas izmaiņas tehnoloģiskajā procesā vai iekārtās;

18.3. ja ir pamatots iemesls apšaubīt mērījumu rezultātu atbilstību reālajai situācijai.

19. Ja tehnoloģiskajā procesā vai iekārtās nav būtisku izmaiņu un divu sekojošu šķiedru koncentrācijas mērījumu rezultāti nepārsniedz pusi no maksimāli pieļaujamās šķiedru koncentrācijas, mērījumu biežumu var samazināt līdz vienai reizei gadā.

20. Ja darbinieku grupa nodarbināta tādā pašā vai līdzīgā darbā ar azbestu tajā pašā darba vidē un ir pakļauta vienādiem riska faktoriem, var veikt tikai vienu šķiedru koncentrācijas mērījumu un tā rezultātus attiecināt uz visu darbinieku grupu.

21. Vidējā šķiedru koncentrācija darba vides gaisā nedrīkst pārsniegt šādu maksimāli pieļaujamo šķiedru koncentrāciju:

21.1. krizotilam - $0,60$ šķiedras/ cm^3 ;

21.2. visiem citiem azbesta veidiem (izņemot krizotilu) tīrā veidā vai maisījumos, ieskaitot krizotilu saturošus maisījumus, - $0,30$ šķiedras/ cm^3 .

IV. Šķiedru koncentrācijas darba vides gaisā noteikšanas metode

22. Paraugu šķiedru koncentrācijas mērīšanai (turpmāk - paraugs) ņem darbinieka elpošanas zonā, ne tālāk par 200 mm no darbinieka galvas.

23. Parauga ņemšanai izmanto šādu tehnisko aprīkojumu:

23.1. iespiestas faktūras membrānfiltru (celulozes esteru vai celulozes nitrāta esteru filtru), kura poru izmērs ir 0,8-1,2 mikrometri un diametrs - 25 mm;

23.2. atklātu filtra turētāju, kas aprīkots ar 33-44 mm garu cilindrisku apvalku, kura iekšējais diametrs ir vismaz 20 mm;

23.3. portatīvu sūkni ar autonomo barošanu, kuru pārnēsā, piestiprinātu darbinieka jostai vai ievietotu kabatā. Gaisa plūsmai jābūt vienmērīgai, un tās sākuma ātrumam jābūt 1,0 litrs minūtē $\pm$ 5 procenti. Parauga ņemšanas laikā gaisa plūsmas ātrumu uztur $\pm$ 10 procentu robežās no sākotnējā gaisa plūsmas ātruma.

24. Paraugu ņem pietiekami ilgi, lai varētu noteikt vidējo šķiedras koncentrāciju, un nodrošina paraugu ņemšanas laika mērījumu precizitāti $\pm$ 2 procenti.

25. Optimālais šķiedru blīvums uz filtra ir 100-400 šķiedras/mm².

26. Filtru vai filtra daļu novieto uz mikroskopa priekšmetu stikliņa, filtru apstrādā ar acetona-triacetīna metodi un nosedz ar segstikliņu.

27. Šķiedru skaitīšanai lieto binokulāro mikroskopu, kuram ir šāds aprīkojums:

27.1. Koehlera apgaismojums;

27.2. zemgaldiņa aprīkojums, kurā ir Abbes vai ahromātisko fāzu-kontrasta kondensators, kas atrodas centrējošā un fokusējošā stāvoklī. Fāzu-kontrasta riņķu centrējumam jābūt neatkarīgam no kondensatora centrēšanas mehānisma;

27.3. 40 reižu svītru-fokālais pozitīvais fāzu-kontrasta ahromātiskais objektīvs ar spraugu 0,65-0,70 un fāzu riņķu absorbciju robežās no 65 līdz 85 procentiem;

27.4. 12,5 reižu kompensējošie okulāri, turklāt vismaz vienā no okulāriem jābūt iespējai ievietot fokusējošā tipa tiklojumu;

27.5. Valtona-Beketa aplveida okulārais tiklojums, kura diametrs ir 100 ± 2 mikrometri un kuru pārbauda ar mikrometru, izmantojot attiecīgu objektīvu un okulāru.

28. Mikroskopu noregulē saskaņā ar ražotāja instrukciju, un tā izšķiršanas spēju pārbauda, izmantojot fāzu-kontrasta kontrolparaugu.

29. Izšķiršanas spējai jābūt līdz 5.kodam uz AIA kontrolparauga vai līdz 5.blokam uz HSE/NPL 2.markas kontrolparauga. Mikroskopa izšķiršanas spēja pārbaudāma katru reizi pirms darba uzsākšanas.

30. Skaitot šķiedras, jāievēro šādi nosacījumi:

30.1. skaitīšanai redzamajā filtra daļā nejauši izvēlas tiklojuma apgabalu;

30.2. skaita šķiedras, kas nepieskaras daļiņām, kuru maksimālais diametrs ir lielāks par trim mikrometriem;

30.3. šķiedra, kuras abi gali ir attiecīgajā tiklojuma apgabalā, uzskatāma par vienu šķiedru. Ja tikai viens šķiedras gals ir attiecīgajā tiklojuma apgabalā, tā uzskatāma par pusšķiedru;

30.4. šķiedru kūlis, kurš vienā vai vairākos tā punktos izskatās kā vesels un nedalāms, bet citos tā punktos ir sadalīts atsevišķās šķiedrās (sašķelta šķiedra), uzskatāms par vienu šķiedru. Tā diametru mēra kūļa nesadalītajā posmā;